

Jak zapojovat žáky s odlišným mateřským jazykem do výuky

Zeměpis

Zeměpis

1. Zapojuji všechny žáky.

Zapojuji všechny žáky. Žáky s odlišným mateřským jazykem (OMJ) nepřehlížím, zapojuji je do vyučovacích i třídnických aktivit, dávám jim prostor vyniknout, začlenit se i vydechnout. Nebojím se s žáky s OMJ mluvit. Při komunikaci s nimi používám jednoduchý jazyk.

Při brainstormingu na začátku hodiny při opakování pojmů k atmosféře položím přímou otázku žákovi s OMJ: Jaké je teď počasí? Pokud se jedná o žáka introverta, nechám ho napsat odpověď na papírek a dám mu zpětnou vazbu. Mohu doplnit, že prší je správně a že slovo prší a například sněží patří do kategorie srážky. To už můžeme komunikovat s celou třídou. Zapojí se i další žáci, kterým toto opakování akademické terminologie přijde vhod.

2. Využívám všechny prostředky k dorozumění.

Využívám všechny prostředky k dorozumění. Překladač, komunikační karty, pantomima či použití jiného jazyka jsou dobrými pomocníky. Pomocí aplikací mohu komunikovat s žáky bez nutnosti vystavit je konfrontaci s třídou.

Při probírání Sluneční soustavy používám například tuto větu: Naší nejbližší hvězdou je Slunce. Tomu český žák rozumí. Žák s OMJ může mít s některými slovíčky problém. Slovo hvězda je možné předvést obrázkem jiných hvězd, nebo dětské hvězdy tak, jak jsme na ni zvyklí z dětských knih po celém světě. Slovo Slunce můžeme vysvětlit ukázáním (na skutečné Slunce nebo na obrázek), slovo nejbližší můžeme vysvětlit gesty nebo překladačem.

3. Monitoruji úroveň jazyka.

Monitoruji úroveň jazyka. S žáky stále komunikuji a znám jejich jazykovou úroveň. Podle ní volím způsob práce, obtížnost úkolů i hodnotící kritéria.

Při probírání podnebných pásů je použita tato věta: Napište typické atmosférické jevy mírného pásma. Z předchozí komunikace vím, že věta je pro mého žáka s OMJ příliš složitá, ale úkol samotný zvládne. Zatímco třídu ponechávám pracovat a monitoruji její výsledky, žákovi s OMJ napíšu na tabuli nebo na papír: Tropické pásmo: počasí? Subtropické pásmo: počasí? Mírné pásmo: počasí? Jedná se o klíčová slova, která žák zná a pro vykonání úkolu takové zadání stačí.

4. Jsem názorný.

Jsem názorný. Všechno názorně ukazuji. Výklady a postupy jsou strukturované a přehledné. Vizualizuji pomocí schémat, obrázků, grafů, časových os, vzorců a pokusů. Tím pomohu všem.

Pohyb litosférických desek ukazuji nejen na obrázku, ale mohu použít, nebo si s dětmi dokonce vyrobit model zemské kůry a pohyb demonstrovat.

5. Dbám na strukturu.

Dbám na strukturu. Mám definované minimální cíle opřené o jednoduchý jazyk a těmi začínám. Přidávám postupně. Mohu využít „předučení“ klíčových slov.

Pro hodinu mám připravené prezentace a pracovní listy. Toto má žák s OMJ k dispozici. Kromě toho, že jsou pro žáka s OMJ zjednodušené, obsahují také prostor pro slovníček po každém minimálním úseku, dále prostor pro jeho vlastní sumarizaci či poznámky.

6. Myslím na tempo.

Myslím na tempo. Umožním žákům studovat vlastním tempem. Používám částečně předpřipravené zápisy, redukované pracovní listy a další materiály, které žáci doplňují.

Zpomalení tempa obvykle pomůže všem. Při projektech či pokusech se žáci s OMJ zapojují bez větších obtíží. Všichni pracují svým vlastním tempem. Pokud ale potřebuji udělat výklad a nemohu zpomalit tempo v celé třídě, poskytnu žákovi s OMJ kompletní zápis. Žák si zápis prochází, překládá. Já během hodiny monitoruji, kam v zápise došel, a podle toho mu zadávám další dílčí úkoly, které prověřují osvojení obsahu. Umožním mu mít sluchátka, pokud to situace vyžaduje, aby ho nerušil hluk ve třídě.

7. Myslím na to, že ne vše je ostatním kulturám zřejmé.

Myslím na to, že ne vše je ostatním kulturám zřejmé. Symboly, zkratky, odkazy, narážky a další jazykově a kulturně podmíněné věci mohou bránit porozumění. Vše vysvětluji a ptám se na porozumění.

Žák už ve své zemi pracoval s mapou, ale orientuje se převážně v okolí své domoviny. Další bariérou jsou české názvy států, kterými jsme mezi jazyky spíše unikátní. Žák může znát „Austria“ nebo podobnou domestikovanou variantu tohoto slova, ale slovo „Rakousko“ je zcela nepodobné. V začátcích mu umožňuji používat vlastní pojmy, které jsou opřeny o mezinárodní (mně srozumitelnou) terminologii. Nenutím jej tedy používat Rakousko, pokud umí říct „Austria“/„Avstria“ apod. Stejně tak mu ponechávám delší čas na orientaci v mapě Evropy, kterou nemusí znát tak dobře jako dítě z ČR.

8. Ujišťuji se, že mi všichni jazykově rozumí.

Ujišťuji se, že mi všichni jazykově rozumí. Vědí všichni, co mají dělat? Pochopili, jak budou hodnoceni? Chápu správně, co mi chtějí sdělit? Ví, co umí?

Po vysvětlení principu skleníkového efektu se ujistím, že všichni žáci rozumí, tím, že požádám každého, aby svými slovy vysvětlil, co to znamená a jak to funguje. To může být logisticky náročné a žák s OMJ se může stydět za to, že jeho vyjádření trvá dlouho. Proto používám například papírky, které mají žáci stále na stole, nebo aplikace, kde každý napíše odpověď anonymně.

9. Umožňuji žákům používat mateřský jazyk.

Umožňuji žákům používat mateřský jazyk. Mateřský jazyk je pomocník. Mateřský jazyk žáků není nutné ze vzdělávacího procesu vyřadit. Naopak je často vhodné jeho využití aktivně podporovat. Slovníčky, studijní materiály či výuková videa k tématu ve vlastním jazyce pomáhají porozumět. Zápis látky ve vlastním jazyce může být oporou v učení.

Probíráme státy sousedící s ČR, mapa je srozumitelná, ale názvy států jsou pro žáka s OMJ divné. Pro zápis států žák používá vlastní jazyk, aby si látku zapamatoval. Vedle toho si tvoří slovníček českých názvů.

10. Využívám zkušenosti kolegů a o své se s kolegy dělím.

Využívám zkušenosti kolegů a o své se s kolegy dělím. Svoje zkušenosti, úspěchy i neúspěchy sdílím s kolegy ve škole i mimo ni. Když nevím, kudy kam, nebojím se požádat o pomoc. Znáám své limity a vím, že nevyřeším vše.

Máme sdílený disk a s kolegy si sdílíme zjednodušené prezentace. Ne vždy mohu využít přípravy někoho jiného, ale když je něco připraveno, mohu dále upravovat.

Národní pedagogický institut
České republiky
Senovážné náměstí 25
110 00 Praha 1
www.npi.cz